

Om de jydſke Hedemoſers Opdyrkning.

Naar man ſtaaer paa een af Høiene ved Graaemoſe, ſeer omkring ſig til alle Sider og ſeer — Moſer og Lyng, Lyng og Moſer, og er uviſ om, hvilken af diſſe har givet Kong Svend ſit Tilnavn: da føreſ man uden ſit Vidende tilbage til Syndfloden. Her neden under os ligger den bleggraae Slette — ikke Eng; thi her klingede aldrig nogen Lee — ikke Tørvemoſe; thi her graevde aldrig nogen Spade — ikke Kiær; thi Vand ſees ikke, men ſtaaer kun i vaade Nar uſynlig mellem Tuerne: diſſe Tuer, der bevoxede med Graſ, Lyng, Pors, Tyttebærriis, Tranbærriis, Blaebærriis og Byllebærriis betrædes kun af Hornkvæg, Hyrder og Uhrfugleſhytter. Denne Slette ender ſig i flere Terræſſer, ſom ſkyde ſig to, tre og flere Alen ned mellem Lyngbakker og Iede til andre af ſamme Beſtaffenhed; fra diſſe atter Terræſſer til andre større og større, og endelig den ſtore Graaemoſe, der ſtrækker ſig mere end en halv Miil ud i Sønder. Saaledes Kongemoſen mellem Lyſgaard og Hvam, ſaaledes

flere, hvor Syndflodens Bølge synes at have stagneret, synket og synket, indtil Søe blev til Eng og Eng til Orken. Naar skal denne Ort blive opdyrket Land, naar skal Hvede og Rug og Byg og Havre bølge her istedet for Siv, Harekamp, Pors, Lyng og alle Arter Vaccinier? Engang — men om dette engang skal være sandt, det beroer paa os selv. De tørre Lyngbakter, de sandige Skrænter imellem Moserne forvandles Aar for Aar til Agre; men hvilke? tyndtbesaaede, tyndtbevoorne, sparsomt lønnende sine Dyrters Sved. Alhevens vide Sletter grønnes og gulnes hvert Aar, og tusinde leve af Ahlens karrige Overlag, men Mosernes rige Guldgruber ligge unyttede, uprøvede hen, til en drivtigere, fløgere Efterflægt vil aabne disse Miner.

Hvorledes skulle de aabnes? ved Kløgt og Gliid. Hvormed skulle de aabnes? med Spade Hakke og Ploug. Hvornaar skulle de aabnes? naar vi ville — alvorligen ville.

Bandet der sier i Grunden er let afledet; her er Fald overalt. Hovedgrøvter giennemffiere Moserne, Landgrøvter udstikke Agre til hine. Spaden og Hakken affiiære Tuerne, Luften tørrer disse, Jlden brænder dem, og forvandler dem til Giødning, der for flere Aar fremkalder de rigeste Afgrøder, hvilke laanes Dyrtterne forud — Capitaler, hvoraf Renter ikke gives men tages.

Lad saa Heberne hvile lidt, her er Løn for Arbeide og — bedre Løn. Huse og Gaarde ville reise sig rundt om ved Mosernes Landinger, og Velstand smile, hvor nu Armod — men, "er det ikke Drømmerier? Kunster? Projectmagerie?" Gaae til Tydskland, til Emsflodens Bredder! der er det ikke Projecter, ikke Drømme, men Kunster — skønne, virkelige velgiørende Kunster. O! at ogsaa slige Kunster her i Danmark maatte omflabe de mange hundrede ja tusinde Tønder Land ikke usrugtbar men usrugtbringende Mose til Belsignelsens Agre og Enge. Allene i Hids, Pysgaard, Ginding og Hammerum Herreder ligger begravet dagligt Brød til over Fem tusinde Munde. "Det var meget!" ja tilforladelig alt for meget! alt formeget Gode saaledes at overse, forsømme, ringeagte. Lad os engang see! her er Kongemosen (som tilhører Kronen) over 100 Td. Land, her er Høgild Mose over 2000 Td., her er Graaemose (ogsaa Kongens) med alle sine omliggende, endnu større, her er Kølbraae Mose, begge Simmelkier Moser, Røgen Rier endnu større, her er Aulum, Romvig — men det vilde fylde mere end et Blad at nævne dem alle, som nu ligge og vente paa Mennekehænder, og mere end to Kvadratmile, naar de maalkes. En Familie kunde her nære og ernære sig paa 20 Tdr. Land, og fem Menneker til en Familie udgiør — 7200 Siæle!!

”Men! hvorledes skal dette skee?” Ved Regeringens Medvirkning, ved Landhuusholdnings-selskabets Klogskab, Kyndighed, Iver; ved Exempler, Opmuntringer, Belønninger — og overalt ved — en Begyndelse, en viis, god, alvorlig Begyndelse. Om denne er nær, det beroer paa de Mænd, som arbeide paa Danmarks sande Vel og som arbeide for Nutid og Fremtid.

For at give et — i det mindste ikke vildledende Bink, foreslaaer jeg til nærmere Overveielse. Det ædle, drivtuge og ved virket Gavn høistfortiente Landhuusholdnings-selskab kjober et eller i forskjellige Egne flere Mosestykker, som nu ville kunne faaes for Spotpriis, bygger og besætter disse Steder med duelige Landmænd, hvortil mange unge helst ugifte Mennesker ville findes meer end villige nok. Naar disse Steder efter 6, 8 flere eller færre Aars Forløb befandtes i fuldopdyrket Tilstand, ville de sikkert med Fordeel kunde sælges. Exemplet var nu givet, Syn for Sagen, og den ene Mosegaard vilde reise sig ved den anden. Hvad anbelanger selve Dykningsplanen, da har man for det første Exemplet i de oldenborgske Moser, hvor Torven ophakkes og brændes, derpaa Boghvede og siden andre Kornsorter faaes og høstes i stor Overflodighed, og her var Arbeidet lettere, da Tuerne hastigere og nemmere kunne affikeres, og dog give Afse nok til kunstig Giødning, indtil den naturlige —

som en nødvendig Følge af de nye Afgrøder, kunde giengive Jorden den laante Kapital med Renter og Renters Renter. — Andre for Localet mere passende og hensigtsmæssigere Planer ville vore indsigtsfulde Landsmænd, som tildeels beskæftede hæderlige Poster i det sandelig æværdige Selskab, selv bedst vide baade at lægge, og udføre. Nu da! maatte dette mit givne Bink ikke henglimte ubenyttet, og en eller flere af de foreslaaede Experimentgaarde hæve sig som Ceres's Templer i Orken!

Skrevet i Aaret 1820, mellem Sullands ubyrkede Moser,

af

S. S. Blicher.
